

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УМАНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ САДІВНИЦТВА
Кафедра генетики, селекції рослин та біотехнології

«Затверджую»

Гарант освітньої програми

_____ Л. М. Кононенко

«   » _____ 2021 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

НАСІННЄЗНАВСТВО

Освітній рівень: Бакалавр _____

Галузь знань: 20 Аграрні науки та продовольство _____

Спеціальність: 201 Агрономія _____

Освітньо-професійна програма першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Факультет Агрономії

Робоча програма навчальної дисципліни "Насіннезнавство" для здобувачів вищої освіти спеціальності 201 «Агрономія» освітньо-професійної програма першого (бакалаврського) рівня вищої освіти. Умань: Уманський НУС, 2021. 10 с.

Розробник: Новак Ж. М., доцент, канд. с.-г. н.

_____
(підпис)

Новак Ж.М.

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри генетики, селекції рослин та біотехнології

Протокол від «31» серпня 2021 року № 1

Завідувач кафедри, професор, доктор с.-г. н. _____ Л.О. Рябовол

«_____» _____ 20__ року

Схвалено науково-методичною комісією факультету агрономії
Протокол від «__» _____ 20__ року № __.

Голова _____

Ю.І. Накльока

«_____» _____ 20__ року

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3,5	Галузь знань – 20 Аграрні науки та продовольство	Обов'язкова	
Модулів – 3	Спеціальність 201 “Агрономія”	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 5		4-й	4-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання		Семестр	
Загальна кількість годин – 105		8-й	8-й -
		Лекції	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 4 самостійної роботи студента – 4	Освітній рівень Бакалавр Освітньо-професійна програма першого (бакалаврського) рівня вищої освіти	18 год.	-
		Лабораторні	
		34 год.	-
		Самостійна робота	
		53 год.	-
		Індивідуальні завдання: - Вид контролю: залік	

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

3.

Мета курсу (інтегральна компетентність) — здобути глибокі теоретичні знання гетероспермії та набути практичних навичок з визначення показників якості насіння, управління якістю насінневої продукції, розробки умов формування різних категорій насіння сільськогосподарських культур з урахуванням їх специфіки на сучасному етапі розвитку аграрного сектору України

Завдання:

- розуміння особливостей будови насіння, етапів його формування;
- здатність досліджувати показники якості насіння та визначати відповідність даних українським та міжнародним нормативним документам;
- здатність застосовувати знання особливостей формування насіння, визначати чинники, що впливають на кількість та якість насінневої продукції;
- здатність використовувати теоретичний та методичний інструментарій для діагностики та моделювання умов формування добазового, базового та сертифікованого насіння;
- здатність управляти формуванням кількості та якості насіння та надавати рекомендації з удосконалення агротехнічних прийомів і ефективності вирощування насіння;
- вміння обирати доцільні технології вирощування, режими збирання, очищення, сушіння та зберігання насіння
- здатність формувати теоретичні та практичні рекомендації щодо розробки напрямів удосконалення насіннізнавства.

Інтегральна компетентність (ЗК) 1

- Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності (6).

Фахові компетентності спеціальності (ФК):

- Здатність вирощувати, розмножувати сільськогосподарські культури та здійснювати технологічні операції з первинної переробки і зберігання продукції.

Програмні результати навчання:

- Порівнювати та оцінювати сучасні науковотехнічні досягнення у галузі агрономії (4)
- Аналізувати та інтегрувати знання із загальної та спеціальної професійної підготовки в обсязі, необхідному для спеціалізованої професійної роботи у галузі агрономії (10).
- Ініціювати оперативне та доцільне вирішення виробничих проблем відповідно до зональних умов (11).
- Проектувати й організовувати технологічні процеси вирощування насінневого матеріалу сільськогосподарських культур відповідно до встановлених вимог (12).

3. Програма навчальної дисципліни

Модуль 1. Гетероспермія

Змістовний модуль 1. Класифікація різноякісності насіння.

Тема 1. Історія розвитку насіннізнавства

Тема 2. Класифікація гетероспермії. Генетичні основи гетероспермії.

Змістовний модуль 2. Біохімічні, фізіологічні, морфо-анатомічні та екологічні основи гетероспермії.

Тема 3. Біохімічний склад насіння. Морфологічні відмінності насіння.

Тема 4. Екологічні основи гетероспермії.

Модуль 2. Вирощування насіння

Змістовний модуль 3. Вирощування насіння

Тема 5. Живлення рослин.

Тема 6. Агротехніка вирощування насіння.

Модуль 3. Зберігання насіння

Змістовний модуль 4. Зберігання насіння.

Тема 7. Збирання насіння.

Тема 8. Мінливість насіння при зберіганні.

Змістовний модуль 5. Посівна якість насіння.

Тема 9. Методи визначення посівних якостей насіння.

4. Структура змісту навчальної дисципліни, год.

Назви змістових модулів	Кількість годин							
	Денна форма				Заочна форма			
	Усього	у тому числі			Усього	у тому числі		
		лекції	лаб.	сам.		лекції	лаб.	сам.
Модуль 1. Гетероспермія								
Змістовний модуль 1. Класифікація різноякісності насіння.	20	4	6	10	22	1	2	19
Змістовний модуль 2. Біохімічні, фізіологічні, морфо-анатомічні та екологічні основи гетероспермії.	22	4	8	10	22	1	2	19
Разом за модулем 1	42	8	14	20	44	2	4	38
Модуль 2. Вирощування насіння								
Змістовний модуль 3. Вирощування насіння	27	4	10	13	25	2	2	21
Разом за модулем 2	27	4	10	13	25	2	2	21
Модуль 3. Зберігання насіння								
Змістовний модуль 4. Зберігання насіння.	18	4	4	10	18	1	2	15
Змістовний модуль 5. Посівна якість насіння.	18	2	6	10	18	1	2	15
Разом за модулем 3	36	6	10	20	36	2	4	30
Усього годин	105	18	34	53	105	6	10	89

5. Перелік лабораторних занять для студентів денної форми навчання

№ модуля	№ ЗМ	№ заняття	Назва і перелік питань	Об'єм, годин
1	1	1	Формування, налив і дозрівання насіння.	2
		2	Anatomy of the seed	2
		3	Формування та будова плодів. Типи плодів.	2
	2	4	Відбір та приймання проб насіння сільськогосподарських культур.	2
		5	Оформлення акту відбору проб та етикетки на насіння	2
		6	Співвідношення лінійних розмірів насіння.	2
		7	Семінарське заняття МК1	2
2	3	8	Посівна якість насіння.	2
		9	Визначення чистоти насіння та вмісту домішок.	2
		10	Проростання, спокій і довговічність насіння.	2
		11	Визначення схожості та енергії проростання насіння.	2
		12	Семінарське заняття МК2	2
3	4	13	Визначення маси 1000 насінин.	2
		14	Визначення вологості насіння.	2
	5	15	Фізико-механічні властивості насіння	2
		16	Стандарти на насіння.	2
		17	Семінарське заняття МК3	2
Разом				34

Перелік лабораторних занять для студентів заочної форми навчання

№ модуля	№ ЗМ	№ заняття	Назва і перелік питань	Об'єм, годин
1	1	1	Формування, налив і дозрівання насіння. Формування та будова плодів. Типи плодів.	2
	2	2	Відбір та приймання проб насіння сільськогосподарських культур. Співвідношення лінійних розмірів насіння.	2
2	3	3	Посівна якість насіння. Проростання, спокій і довговічність насіння.	2
	4	4	Визначення маси 1000 насінин. Визначення вологості насіння.	2
	5	5	Фізико-механічні властивості насіння. Стандарти на насіння.	2
Разом				10

6. Самостійна робота студентів денної форми навчання

№ ЗМ	№ п/п	Назва теми	Кількість годин	Вид завдання
1	1	Продуктивність і різноякісність насіння.	5	ОЗ
	2	Законодавча база у насінневому контролі	6	
2	3	Аномальні явища при формуванні насіння.	5	ОЗ
		Форма насіння як важливий показник його біологічних властивостей.	5	ОЗ
3	4	Вплив на якість насіння географічних та метеорологічних умов.	6	ОЗ
	5	Комплексна дія агротехнічних факторів та програмування вирощування насіння	6	ОЗ
4	6	Спокій насіння (екзогенний, ендогенний, комбінований, дійсний),	5	ОЗ

		відносний, післязбирального дозрівання, вимушений, вторинний, викликаний		
	7	Проростання насіння. Фази й умови проростання насіння.	5	ОЗ
5	8	Фізіологічні та біологічні механізми проростання насіння.	5	ОЗ
	9	Хімічні регулятори проростання насіння	5	ОЗ
		Всього	53	

Самостійна робота студентів заочної форми навчання

№ ЗМ	№ п/п	Назва теми	Кількість годин	Вид завдання
ЗМ1	1	Розвиток насіннезнавства в Україні	3	ОЗ
	2	Категорії насіння	3	ОЗ
	3	Екологічна різноякісність	3	ОЗ
	4	Матрикальна різноякісність	3	ОЗ
	5	Генотипічна (генетична) різноякісність	3	ОЗ
	6	Категорії гетероспермії	3	ОЗ
	7	Порушення у формуванні ендосперму.	3	ОЗ
ЗМ 2	8	Віддалена гібридизація	3	ОЗ
	9	Гетерозис	3	ОЗ
	10	Поліплоїдія	3	ОЗ
	11	Маса, лінійні розміри насіння та їх співвідношення	3	ОЗ
	12	Морфотипи зародків як показник біологічних властивостей насіння	3	ОЗ
	13	Поняття про екологію насіння	3	ОЗ
	14	Мінливість продуктивності рослин	3	ОЗ
	15	Мінливість посівних властивостей насіння	3	ОЗ
ЗМ 3	16	Значення сорту	3	ОЗ
	17	Мінливість насіння як реакція на умови росту материнських рослин	3	ОЗ
	18	Мінеральне живлення рослин	3	ОЗ
	19	Норма висіву	3	ОЗ
	20	Строки сівби	3	ОЗ
ЗМ 4	21	Умови зберігання і прийоми підвищення якості насіння у післязбиральний період	3	ОЗ
	22	Вплив вологості на якість насіння при зберіганні	2	ОЗ
	23	Сушіння	2	ОЗ
	24	Очищення, сортування і калібрування насіння	2	ОЗ
	25	Заходи зі зниження травмованості насіння у процесі післязбиральної обробки	2	ОЗ
	26	Знезараження і поєднання його з іншими прийомами підготовки насіння	2	ОЗ
	27	Роль ґрунтово-кліматичних і метеорологічних умов	4	ОЗ
ЗМ5	28	Вплив якості насіння на польову схожість: лабораторна схожість, травмованість, крупність	4	ОЗ
	29	Ваговитість, фізіологічна зрілість, неоднорідність насінневого матеріалу у врожаю	4	ОЗ
	30	Протруювання, мікроелементи, ростові речовини	4	ОЗ
		Разом	89	

8. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Вивчення дисципліни здійснюється шляхом проведення лекційних занять, лабораторних занять, шляхом самостійного опрацювання матеріалу, виконання індивідуальних завдань та використання наочних матеріалів.

9. МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Кожне лабораторне заняття оцінюється в 3 бали,
СРС– 1,
гербарій насіння – 20 балів,
МК1, МК2 і МК3 — по 10 балів

Критерії та шкала оцінювання знань і умінь студентів.

Контроль знань і умінь студентів (поточний і підсумковий) з дисципліни здійснюється згідно з кредитно-модульною системою організації навчального процесу.

Поточний – під час виконання практичних та індивідуальних завдань (описових робіт (ОР), контроль за засвоєння певного модуля (модульний контроль).

Критерії та шкала оцінювання знань і умінь студентів

Оцінка національна	Оцінка ECTS	Визначення ECTS	Кількість балів з дисципліни
Відмінно	A	Відмінно – відмінне виконання лише з незначною кількістю помилок	90-100
Добре	B	Дуже добре – вище середнього рівня з кількома помилками	82-89
	C	Добре – в загальному правильна робота з певною кількістю помилок	75-81
Задовільно	D	Задовільно – непогано, але із значною кількістю недоліків	67-74
	E	Достатньо – виконання задовольняє мінімальні критерії	60-66
Незадовільно	FX	Незадовільно – потрібно працювати перед тим, як отримати позитивну оцінку	35-59
	F	Незадовільно – необхідна серйозна подальша робота	1-34

Розподіл балів при рейтинговій системі оцінювання з дисципліни

	Модуль 1			Модуль 2		Модуль 3			Гербарій насіння	Заг. сума балів
Кількість балів за модуль	30			21		29			20	100
Змістові модулі	ЗМ1	ЗМ2	МК1	ЗМ3	МК 2	ЗМ 4	ЗМ 5	МК 3		
Кількість балів за змістовими модулями і модульний контроль	10	10	10	11	10	8	11	10		
в т.ч. за видами робіт										
- лабораторні заняття	9	9	10	9	10	6	9	10		
- виконання СРС	1	1		2		2	2			

10. Методичне забезпечення

1. Новак Ж.М. Методичні рекомендації для написання контрольних робіт з дисципліни «Насіннезнавство» студентами заочної форми навчання за напрямом підготовки 6.090101 «Агрономія» вищих аграрних закладів освіти IV рівня акредитації. – Умань: УНУС, 2016. – 16с.
2. Новак Ж.М. Відбирання і приймання проб насіння. Методичні вказівки для проведення практичних занять дисципліни «Насіннезнавство» для студентів денної та заочної форм навчання зі спеціальності 201 «Агрономія» вищих аграрних закладів освіти IV рівня акредитації. Умань: УНУС, 2018. 22с.
3. Новак Ж.М., Коцюба С.П., Полянецька І.О. Посівні якості насіння. Методичні вказівки для проведення практичних занять з дисципліни «Насіннезнавство» для студентів денної та заочної форм навчання зі спеціальності 201 «Агрономія» вищих аграрних закладів освіти IV рівня акредитації. Умань: УНУС, 2018. 24с.
4. Новак Ж.М., Любченко А.І. Насіннезнавство. Методичні рекомендації для індивідуальної роботи студентів з дисципліни «Насіннезнавство» для студентів денної форми навчання за спеціальністю 201 «Агрономія» вищих аграрних закладів освіти IV рівня акредитації. – Умань: УНУС, 2017. – 12 с.
5. Новак Ж.М. Насіннезнавство. Методичні рекомендації для самостійної роботи студентів з дисципліни «Насіннезнавство» для студентів денної форми навчання за спеціальністю 201 «Агрономія» вищих аграрних закладів освіти IV рівня акредитації. – Умань: УНУС, 2017. – 12 с.
6. Новак Ж.М. Формування, налив і дозрівання насіння/ Методичні рекомендації для проведення лабораторних, практичних занять та вивчення дисципліни «Насіннезнавство» для студентів денної та заочної форм навчання зі спеціальності 201 «Агрономія». Умань: УНУС, 2019. 12с.

11. Рекомендована література

Базова

1. Насінництво й насіннезнавство польових культур / За ред. М.М. Гаврилюка - К.: Аграрна наука, 2007. - 216с.
2. Жатова Г. О. Загальне насіннезнавство : навчальний посібник / Г. О. Жатова. - Суми : Університетська книга, 2009. - 273 с.
3. Макрушин М.М. Насіннезнавство польових культур. — К.: Урожай, 1994. —208с.
4. Шемасньов В.І., Крвалевська Н.І., Мороз В.В. Насінництво польових культур: НАвч. Посібник. — Дніпропетровськ: ДДАУ, 2004. — 232с.

Допоміжна

1. Державний стандарт України «Насіння сільськогосподарських культур. Сортові і посівні якості, ДСТУ 2240-93. — К., 1994. — 74с.»
2. Закон України «Про насіння і садивний матеріал» // Голос України. – 2003. – 28 січня.
3. Молоцький М.Я., Васильківський С.П., Князюк В.І. Селекція і насінництво польових культур. – К.: Вища школа, 1994. — 453с.
4. Новак Ж.М. продуктивність колоса сортозразків ячменю ярого колекції Уманського НУС. Таврійський науковий вісник: науковий журнал (ДВНЗ «Херсонський держ. агр. університет»; Головний редактор О.В. Аверчев. Херсон: Видавничий дім «Гельветика». 2020. Вип. 11. (Серія «с.-г. науки»). С. 125–131.
5. Новак Ж.М., Полянецька І.О., Слабенко В.В. Стійкість до вилягання сортозразків пшениці твердої ярої різного географічного походження. Матеріали VIII Міжнародної

конференції. Селекційно-генетична наука і освіта (Парієві читання). 19 березня 2020. Умань. 2020. С. 153-155.

6. Новак Ж.М. Стійкість до вилягання сортозразків пшениці твердої ярої різного географічного походження. Міжнародна науково-практична конференція «Перспективи розвитку сучасної науки та освіти». Ч.4. Львів, 13-14 листопада 2019 року. С. 12–13.
7. Новак Ж. М. Перспективи використання мікрохвильового опромінення для отримання вихідного матеріалу. Генетика і селекція в сучасному агрокомплексі // Матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції (26 червня 2019 р.) / [Редкол.: О. О. Непочатенко (відп. ред.) та ін.]. – Умань, 2019. – С. 84-85.

13. Інформаційні ресурси

1. proces_virobnictva_nasinnya.jpg

proces_virobnictva_nasinnya.jpg

lifelib.info/botany/physiology_1/38.html https://lifelib.info/botany/physiology_1/38.html

https://pidru4niki.com/77273/prirodoznavstvo/plodi_budova_riznomanitnist_znachennya

[https://sites.google.com/site/roslinnictvoto/home/zavdanna-](https://sites.google.com/site/roslinnictvoto/home/zavdanna-no3?tmpl=%2Fsystem%2Fapp%2Ftemplates%2Fprint%2F&showPrintDialog=1)

[no3?tmpl=%2Fsystem%2Fapp%2Ftemplates%2Fprint%2F&showPrintDialog=1](https://sites.google.com/site/roslinnictvoto/home/zavdanna-no3?tmpl=%2Fsystem%2Fapp%2Ftemplates%2Fprint%2F&showPrintDialog=1)

14. Матеріально-технічні засоби, необхідні для вивчення дисципліни

1. Підручники, довідники, реєстри, каталоги, інструкції.
2. Таблиці, схеми, діаграми.
3. Бінокулярні лупи та пристрої до них.
4. Насіння с.-г. культур. Колекція насіння гороху, пшениці, жита, ячменю, тритікале, кукурудзи, дерев і кущів плодово-ягідних культур.
5. Штангенциркулі, лінійки.